SORTLAND KOMMUNE

Arkivsaknr.:	25/2141
Dok.nr:	25/19172
Arkiv:	
Saksbehandler:	John Sørhaug
Dato:	12.06.2025

Revisjon av vann og avløpsforskriften - oppfølging av vedtak

Utvalgssaksnr.	Utvalg	Møtedato
PS - 087/25	Formannskapet	18.09.2025

KOMMUNEDIREKTØRENS INNSTILLING
Formannskapet imøtekommer administrasjonen sine anbefalinger.

Det er et viktig prinsipp at oppbygging av vann og avløpsgebyrene er så presis som mulig, og har en rettferdig profil. Administrasjonen bes arbeide videre med å forbedre forutsigbarheten i forhold til vann og avløpsgebyrene, og ta dette med i det videre budsjettarbeidet for økonomiplan perioden.

Formannskapet behandling - 18.09.2025 - PS-087/25

BEHANDLING I MØTE

Forslag fra politikere

forslag til vedtak fra FrP, foreslått av Maroun Abou Zeid, Fremskrittspartiet

Formannskapet ber kommunedirektøren utrede de økonomiske konsekvensene av at abonnementsgebyret (fast gebyr) for vann og avløp i Sortland kommune fastsettes per enebolig, uavhengig av antall boenheter i eneboligen. Dette innebærer at en enebolig kun betaler ett abonnementsgebyr for vann og ett for avløp, selv om den inneholder flere boenheter. Ordningen gjelder kun for eneboliger, og omfatter ikke tomannsboliger, rekkehus, leilighetsbygg eller andre typer flerbolighus.

Endringsforslag Høyre og Sp (Grete Ellingsen), foreslått av Roar Wessel-Olsen, Høyre

Forslag til vedtak:

1. Formannskapet ber om at det settes opp sak til kommunestyrets møte den 30.10 med forslag til revisjon av vann og avløpsforskriften (punkt 1-4 under) samt revisjon av forskrift for husholdningsavfall for Bø, Hadsel, Lødingen, Sortland og Øksnes (punkt 6 under).

2. Det innarbeides følgende:

3. Formannskapet støtter administrasjonens vurdering av at fastbeløpet på vann/avløpsavgiften bør

være pr boenhet og ikke basert på boligens areal (BRA). Formannskapets tidligere vedtak på dette punktet oppheves. Det innarbeides i stedet følgende forslag til nytt avsnitt nr 2 i § 3-3. Abonnementsgebyr som følger

En boligeiendom som er registrert med flere bruksenheter/boenheter i matrikkelen, men faktisk bruker eiendommen som kun en boenhet, skal betale kun ett abonnementsgebyr ved innsendelse av egenerklæring fra eieren om dette. En boligeiendom skal også betale kun ett abonnementsgebyr dersom den benyttes som generasjonsbolig, der flere generasjoner i en familie (rett opp- og nedstigende linje) bor i samme eiendom med flere boenheter. Som familie regnes også foster- og stefamilie. Kommunen utarbeider skjema for egenerklæring som skal være tilgjengelig på kommunens nettsider og på servicetorget.
.
Formannskapet ber administrasjonen komme med forslag til sanksjoner dersom det viser seg at boenhetene ikke brukes i tråd med oppgitte egenerklæringer.

4. Det innarbeidet følgende forslag til nytt avsnitt til slutt i § 3-3 Abonnementsgebyr som følger

De totale beregnede inntektene fra fastavgiftene skal ikke over tid overstige 30 % av de totale inntektene på fastavgift og forbruksavgift.

5. Administrasjonen fraråder i saksfremlegget at kommunen skal gi tilbud om leie av vannmåler. Formannskapet ber administrasjonen fremlegge innen 1.kvartal 2026 forslag til gjennomføring inkludert kostnader og beregning av gebyr for leie av vannmåler. Kommunen skal tilby målere med fjernavlesning.

6. Det innarbeides endring av femte avsnitt i § 4-2 Installasjon til følgende:

Alle nye eiendommer skal ha krav om å installere vannmåler. Tilsvarende krav gjelder ved hovedombygning.

7. Vedtaket fra formannskapet om å øke omregningsfaktoren fra 1,2 til 1,6 fastholdes. Dette vil gi motivasjon for flere til å få installert vannmåler. Det anses som svært lite sannsynlig at noen kan hevde at dette kan være brudd på vannforurensingsforskriften. Ved uenighet om gebyr ut fra stipulert forbruk kan vannmåler installeres. I § 3-4 står det at både kommunen og abonnenten kan kreve at forbruksgebyret fastsettes ut fra målt forbruk. I gebyrregulativet skal det derfor med virkning fra 01.01.2026 endres fra omregningsfaktor fra 1,2 til 1,6 for forbruksavgift for vann. Dette skal innarbeides i budsjett for 2026 og økonomiplan for 2026-2030.

8. I dag er det en felles renovasjonsforskrift for Øksnes, Bø, Hadsel, Lødingen og Sortland vedtatt i 2004. Det skal nå lages en egen forskrift for Sortland. I første omgang skal det lages en forskrift som tar utgangspunkt i dagens forskrift med følgende nytt avsnitt nr 2 i § 17

En boligeiendom som er registrert med flere bruksenheter/boenheter i matrikkelen, men faktisk bruker eiendommen som kun en boenhet, skal betale kun ett abonnementsgebyr ved innsendelse av egenerklæring fra eieren om dette. En boligeiendom skal også betale kun ett abonnementsgebyr dersom den benyttes som generasjonsbolig, der flere generasjoner i en familie (rett opp- og nedstigende linje) bor i samme eiendom med flere boenheter. Som familie regnes også foster- og stefamilie. Kommunen utarbeider skjema for egenerklæring som skal være tilgjengelig på kommunens nettsider og på servicetorget

Votering:

Innstillingen falt med 2 stemmer (2 AP), mot 7 stemmer (1 Frp, 1 SP, 5 H).

Fremlagte forslag fra H og SP ble vedtatt med 7 stemmer (1 Frp, 1 SP, 5 H) mot 2 stemmer (2 AP).

Fremlagte forslag fra Frp falt med 1 stemme (1 Frp) mot 6 stemmer (2 AP, 1 SP, 5 H).

Formannskapet PS - 087/25 VEDTAK:
1. Formannskapet ber om at det settes opp sak til kommunestyrets møte den 30.10 med forslag til revisjon av vann og avløpsforskriften (punkt 1-4 under) samt revisjon av forskrift for husholdningsavfall for Bø, Hadsel, Lødingen, Sortland og Øksnes (punkt 6 under).

2. Det innarbeides følgende:

3. Formannskapet støtter administrasjonens vurdering av at fastbeløpet på vann/avløpsavgiften bør være pr boenhet og ikke basert på boligens areal (BRA). Formannskapets tidligere vedtak på dette punktet oppheves. Det innarbeides i stedet følgende forslag til nytt avsnitt nr 2 i § 3-3. Abonnementsgebyr som følger

En boligeiendom som er registrert med flere bruksenheter/boenheter i matrikkelen, men faktisk bruker eiendommen som kun en boenhet, skal betale kun ett abonnementsgebyr ved innsendelse av egenerklæring fra eieren om dette. En boligeiendom skal også betale kun ett abonnementsgebyr dersom den benyttes som generasjonsbolig, der flere generasjoner i en familie (rett opp- og nedstigende linje) bor i samme eiendom med flere boenheter. Som familie regnes også foster- og stefamilie. Kommunen utarbeider skjema for egenerklæring som skal være tilgjengelig på kommunens nettsider og på servicetorget.
.
Formannskapet ber administrasjonen komme med forslag til sanksjoner dersom det viser seg at boenhetene ikke brukes i tråd med oppgitte egenerklæringer.

4. Det innarbeidet følgende forslag til nytt avsnitt til slutt i § 3-3 Abonnementsgebyr som følger

De totale beregnede inntektene fra fastavgiftene skal ikke over tid overstige 30 % av de totale inntektene på fastavgift og forbruksavgift.

5. Administrasjonen fraråder i saksfremlegget at kommunen skal gi tilbud om leie av vannmåler. Formannskapet ber administrasjonen fremlegge innen 1.kvartal 2026 forslag til gjennomføring inkludert kostnader og beregning av gebyr for leie av vannmåler. Kommunen skal tilby målere med fjernavlesning.

6. Det innarbeides endring av femte avsnitt i § 4-2 Installasjon til følgende:

Alle nye eiendommer skal ha krav om å installere vannmåler. Tilsvarende krav gjelder ved hovedombygning.

7. Vedtaket fra formannskapet om å øke omregningsfaktoren fra 1,2 til 1,6 fastholdes. Dette vil gi motivasjon for flere til å få installert vannmåler. Det anses som svært lite sannsynlig at noen kan hevde at dette kan være brudd på vannforurensingsforskriften. Ved uenighet om gebyr ut fra stipulert forbruk kan vannmåler installeres. I § 3-4 står det at både kommunen og abonnenten kan kreve at forbruksgebyret fastsettes ut fra målt forbruk. I gebyrregulativet skal det derfor med virkning fra 01.01.2026 endres fra omregningsfaktor fra 1,2 til 1,6 for forbruksavgift for vann. Dette skal innarbeides i budsjett for 2026 og økonomiplan for 2026-2030.

8. I dag er det en felles renovasjonsforskrift for Øksnes, Bø, Hadsel, Lødingen og Sortland vedtatt i 2004. Det skal nå lages en egen forskrift for Sortland. I første omgang skal det lages en forskrift som tar utgangspunkt i dagens forskrift med følgende nytt avsnitt nr 2 i § 17

En boligeiendom som er registrert med flere bruksenheter/boenheter i matrikkelen, men faktisk bruker eiendommen som kun en boenhet, skal betale kun ett abonnementsgebyr ved innsendelse av egenerklæring fra eieren om dette. En boligeiendom skal også betale kun ett abonnementsgebyr dersom den benyttes som generasjonsbolig, der flere generasjoner i en familie (rett opp- og nedstigende linje) bor i samme eiendom med flere boenheter. Som familie regnes også foster- og stefamilie. Kommunen utarbeider skjema for egenerklæring som skal være tilgjengelig på kommunens nettsider og på servicetorget

KORT BESKRIVELSE AV SAKEN
Følgende vedtak ble gjort av Formannskapet i D – 007/25, vedtaksdato 10.04.2025:

Administrasjonen bes fremlegge forslag til revisjon av vann- og avløpsforskriften i Sortland Kommune samt endring i avgifts regulativet med virkning fra 01.01.2026 som innarbeider følgende:

1. Ny beregningsmåte for fastavgift (abonnementsavgift) for vann- og avløp skal være basert på boligens areal BRA slik den fremkommer i matrikkelen.

2. De totale beregnede inntektene fra fastavgiftene skal ikke over tid overstige 30 % av de totale inntektene på fastavgift og forbruksavgift.

3. Det skal innføres en ordning der kommunen gir tilbud om å stå for installasjon, drift og eierskap av vannmålere for boliger i kommunen. Det skal beregnes leie for vannmålerne som skal gjenspeile kommunens kostnader ved ordningen.

4. Det settes krav om at det skal installeres vannmålere i nye boliger samt ved totalrenovering av boliger.

5. Forholdstallet for omregningsfaktor for vannforbruk ut fra areal for boliger uten vannmåler økes fra 1,2 til 1,6 kubikkmeter pr kvadratmeter areal.

FAKTA I SAKEN
Denne er redegjort for i saksframlegg til D – 007/25.

VURDERING
Administrasjonen har tatt vedtak i D – 007/25 til etterretning og ønsker med dette å komme med en tilbakemelding til Formannskapet. For kvalitetssikring av tilbakemelding er vedtak oversendt Sortland kommune sine rådgivere i vann og avløpsspørsmål (Momentum by Visma). Deres vurdering og anbefalinger i forhold til punkt 1 – 5 i vedtak er oppsummert under punkt vurdering og anbefaling.

Momentum by Visma sin drøfting i forhold til vedtak i D – 007/25 er vedlagt.

Vurdering og anbefaling punkt 1 – 5, D 007/25:

FS Vedtak punkt 1: Ny beregningsmåte for fastavgift (abonnementsavgift) for vann- og avløp skal være basert på boligens areal BRA slik den fremkommer i matrikkelen.

Vurdering og anbefaling: kommunen bør ikke endre til å bruke bruksareal som grunnlag for fastleddet. En endring til å fastsette abonnementsgebyret etter eiendommens bebygde bruksareal vil gjøre at det

vil oppstå mange tilfeller som vil være urettferdig for abonnenter i kommunen. Dagens forskrift med fastledd per boenhet samsvarer med anbefaling, og er den løsningen som er gjeldende i så å si alle kommuner i Norge i dag. En endring til et fastledd med bruksareal som grunnlag vil føre til feil fordeling mellom kommunen sine kostnader knyttet til en abonnent og gebyret abonnenten betaler.

Konsekvens av vedtak pkt. 1: skjev fordeling av gebyrer. Frarådes på det sterkeste.

FS Vedtak punkt 2: De totale beregnede inntektene fra fastavgiftene skal ikke over tid overstige 30 % av de totale inntektene på fastavgift og forbruksavgift.

Vurdering og anbefaling: En endring i fastleddet, enten reduksjon eller økning, bør ha en klar intensjon om hva som er ønskelig å oppnå ved endringen. Reduksjon i fastledd vil medføre at forbruksgebyret må øke hvis prinsipp om selvkost skal ivaretas. Sum andel inntekter fra fastledd bør ses, og er anbefalt sett i forhold til andel kapitalkostnader (andel kostnad knyttet til infrastruktur), og for å unngå for store variasjoner i gebyrene fra år til år. Administrasjonen vil komme med en anbefaling ved budsjettbehandlingen for 2026.

Konsekvens av vedtak pkt. 2: abonnenter med vannmåler og høyt målt forbruk, samt abonnenter med store hus som ikke har vannmåler må betale mer. Kan gjennomføres.

FS Vedtak punkt 3: Det skal innføres en ordning der kommunen gir tilbud om å stå for installasjon, drift og eierskap av vannmålere for boliger i kommunen. Det skal beregnes leie for vannmålerne som skal gjenspeile kommunens kostnader ved ordningen.

Vurdering og anbefaling:

Installasjon: Ved en slik ordning vil vannmåleren bli installert av godkjent rørleggerfirma og faktura sendt til kommunen. Dette er en ordning som er lite praktisert i nyere VA-forskrifter og som ikke anbefales. Dette vil være svært kostnadskrevende, og skaper unødvendig administrativt arbeid for å sørge for rettferdig innkreving av kommunens utlegg knyttet til installering. Kostnad ved installasjon vil kunne variere fra kunde til kunde, og det vil ikke være rett å fordele disse likt i et selvkostregnskap.

Drift og eierskap: Selv om noen kommuner har overtatt eierskap av vannmålerne er det fortsatt mange kommuner hvor privat abonnent er eier. Det vil være svært kostnads- og tidskrevende å endre eierskapet til kommunen. Denne kostnaden vil tilkomme abonnentene, og øke gebyrene. Sortland kommune anbefales derfor å beholde eksisterende ordning.

Konsekvens av vedtak pkt. 3: økte driftskostnader, og økte gebyrer. Frarådes.

FS Vedtak punkt 4: Det settes krav om at det skal installeres vannmålere i nye boliger samt ved totalrenovering av boliger.

Vurdering og anbefaling: I dagens forskrift sier kommunen at alle nye eiendommer skal installere vannmåler. Det inkluderes ikke krav om vannmåler i forbindelse med forandring på sanitærinstallasjoner. Uansett formulering i lokal forskrift, kan både kommunen og abonnent alltid kreve at forbruket blir målt etter forurensningsforskriften § 16-4 andre ledd. I hvor stor grad kommunen vil bruke muligheten til å pålegge abonnenter vannmålere, vil være en avveiing mellom mer rettferdige gebyrer og økte kostnader. Ved at flere installerer vannmåler, vil kommunen sikre at gebyrene til abonnentene blir mer rettferdig, men også at vann- og avløpstjenestene blir dyrere.

Vedrørende tillegget, som omhandler krav ved totalrenovering er det også andre problemstillinger som kan oppstå. Begrepet totalrenovering må defineres i denne forskrift, da totalrenovering ikke innehar en klar juridisk definisjon. Dette må defineres slik at vurderinger og vedtak kan treffes, for pålegg om installasjon av vannmålere basert på totalrenovering.

Videre vil saksbehandlere måtte vurdere hvorvidt dette vilkåret er oppfylt i byggesaker av et større omfang, som også kan innebære at andre fagenheter må uttale seg.

Dette vil kunne medføre ytterligere saksbehandlingstid på byggesaker i kommunen.

Konsekvens av vedtak pkt. 4: økte driftskostnader, økt saksbehandlingstid, og økte gebyrer. Frarådes.

FS Vedtak punkt 5: Forholdstallet for omregningsfaktor for vannforbruk ut fra areal for boliger uten vannmåler økes fra 1,2 til 1,6 kubikkmeter pr kvadratmeter areal.

Vurdering og anbefaling: Omregningsfaktoren på 1,2 følger av anbefalingen til Norsk vann om at forbruket stipuleres til 1,1-1,3 m3/m2. Dette er beregnet ut fra et forbruk på 60 m3 per person og år, i en bolig på 120 m2 med 2,4 personer. Forurensningsforskriften § 16-4 første ledd fjerde setning sier at det stipulerte forbruket skal i størst mulig grad tilsvare reelt forbruk. Om omregningsfaktoren skal økes fra 1,2 til 1,6, må det derfor skje på bakgrunn av informasjon som tilsier at dette i større grad tilsvarer reelt forbruk for boliger. Om kommunen ikke kan bevise dette, står man i fare for å bryte med forurensningsforskriften.

Det anbefales derfor å beholde omregningsfaktor på 1,2.

Konsekvens av vedtak pkt. 5: skjev fordeling av gebyrer, brudd med forurensingsforskriften. Frarådes på det sterkeste.

Personalmessige forhold
Opprettholdes punkt 3 eller 4 i vedtak i FS D 007/25, må avdeling for vann og avløp øke med flere årsverk. Omfang er vanskelig å beregne, men et foreløpig anslag tilsier 3 årsverk.

Økonomiske forhold
Samlede gebyrinntekter fra vann og avløpsgebyrene skal dekke faste kostnader (renter og avdrag i forbindelse med investeringer i VA nett), samt variable kostnader (drifts og vedlikeholdskostnader) som kreves for å produsere vann og avløpstjenester til innbyggerne.

Dekkes ikke disse kostnadene fullt ut i form av gebyrinntekter må øvrig kommunal drift bidra til å subsidiere vann og avløpstjenestene. Det vil si at tjenester tilhørende barn og unge, kultur, tekniske tjenester samt helse og omsorgstjenester må bidra til å subsidiere. Disse må dermed redusere noe av sin aktivitet hvis den kommunale driften skal kunne balansere økonomisk.

Skjev fordeling av gebyrer, økte driftskostnader, økte gebyrer vil og være økonomiske konsekvenser hvis vedtak opprettholdes. Brudd med forurensningsforskriften vil bli en direkte konsekvens av punkt 5.

Folkehelse
Svikt i vann- og avløpstjenestene vil kunne ha store konsekvenser for helse, miljø og sikkerhet. En sikker finansiering gjennom selvkost er derfor svært viktig for innbyggerne.

Klima-, miljø- og naturforhold
En svært stor andel av VA-ledningene i Sortland kommune er fra en tid hvor standardene var lavere enn i dag. Forringelse over år kan etter hvert medføre lekkasjer, brudd og forurensning. Dette vil ikke bare kunne føre til betydelige kostnader, men og påvirke innbyggernes livskvalitet og helse. Vannkvaliteten er essensiell, og det er avgjørende at innbyggerne har tilgang til rent vann og et velfungerende avløpssystem.

KONKLUSJON
Administrasjonen sin konklusjon fra «Drøftingssak - Vann og avløpsforskrift Sortland kommune: vurdering revisjon» er fortsatt gjeldende: Ny forskrift for vann og avløpsgebyrer i Sortland kommune har nå fått virke i snart to budsjettår. Dette er noe kort tidshorisont for å kunne tydelig si noe om hvorvidt forskriften bør revideres. Abonnentene er og nå fortrolige med denne. Å iverksette omfattende og radikale endringer etter så kort tid vil skape mye støy, merarbeid og en betydelig skjevfordeling av hvordan gebyrene innrettes og praktiseres i Sortland kommune.

Vedtatt forskrift vurderes å ha en mer rettferdig fordeling av gebyrer – alle abonnenter dekker sin beregnede andel av faste kostnader som er investert i en infrastruktur.

Prinsippene i forskriftens oppbygging har så å si alle norske kommuner i dag iverksatt i sine respektive forskrifter. Å gå bort fra disse prinsippene vurderes å være å ta flere steg bakover, og kan medføre

uforutsigbarhet og svært store variasjoner i gebyrutviklingen i årene fremover. Risiko for underskudd for selvkostområdene vil øke.

Forskriften vurderes å være en *presis og moderne forskrift som er klart tilpasset dagens behov. Denne er og i tråd med gjeldende lover, forskrifter og anbefalinger.*

Administrasjonen har gjort seg sine erfaringer i budsjettårene 2024 og 2025, og tar disse med i det videre arbeidet med å forsøke å forbedre forutsigbarheten i forhold til vann og avløpsgebyrene. Det er imidlertid et faktum at Sortland kommune har svært store utfordringer med et gammelt og utslitt vann og avløpssystem. Vannkvaliteten er essensiell, og det er avgjørende at innbyggerne har tilgang til rent vann og et avløpssystem som fungerer.

Gebyrene vil uansett måtte øke i årene som kommer. Da er det viktig at oppbygging av disse er så presis som mulig, og har en rettferdig profil. Dagens forskrift har en oppbygging og prinsipper som gir en mer rettferdig fordeling av gebyrer – alle abonnentene skal dekke sin beregnede andel av faste kostnader.

Administrasjonen vurderer det derfor dithen at vedtatte forskrift må få lov til å virke enda noen år før en eventuelt vurderer en revidering.

Intensjonen i vedtak D -007/25 kan være god, men er i strid med anbefalinger fra fagkompetanse/fagmiljø vann og avløp, samt gjeldende lov og regelverk. Gjennomføres dette vil det bidra til å gjeninnføre til dels store (og urettferdige) forskjeller abonnentene imellom. Det er ikke ønskelig.

Vedlegg:
Drøftingssak VA-forskrift (2025_05_13) (003) Momentum by Visma